

CULTURA INFORMAȚIEI – IMPERATIV AL TIMPULUI

Valentina PĂPUȘOI

ORCID 0000-0002-1942-1564

**Biblioteca Națională
a Republicii Moldova**

Rezumat: Formarea și dezvoltarea culturii informației este o problema complexă a erei internetului și a Societății Informaționale pentru toți cei care doresc să învețe, să studieze, să cerceteze. Odată cu explozia informațională, cu dezvoltarea noilor tehnologii de informare și comunicare a apărut și necesitatea de posesare a unor competențe și abilități specifice, care ar duce la facilitarea accesului la informație pe toate tipurile de suport. Bibliotecile s-au dovedit a fi printre primele instituții care s-au adaptat la noile schimbări, modificându-și metodele de lucru și contribuind la instruirea utilizatorilor în dobândirea și dezvoltarea competențelor de cultura informației.

Cuvinte-cheie: cultura informației, componentă de cultură a informației, serviciu de dezvoltare a competențelor.

Abstract: The formation and development of information culture is a complex challenge of the Internet era and the Information Society for all those who want to learn, study and research. People who have information literacy skills are ascertain how to learn. Along with the information explosion, with the development of new information and communication technologies, librarian possessing specific skills and abilities facilitates the access to information on all types of support. Libraries were among the first institutions to adapt to new challenges, changing working methods, contributing in education process for users on obtaining of necessary culture skills in acquisition and development of information.

Keywords: Information culture, information culture components, skills development service.

Sfârșitul secolului XX și primele decenii ale secolului XXI au fost marcate de o explozie informațională fără precedent și o dezvoltare rapidă a noilor tehnologii de informare și comunicare, care la rândul lor au pus temelia constituirii unei societăți noi – Societatea Informației, numită și Societatea Cunoașterii. Odată cu afirmarea Societății Cunoașterii, bazată pe tehnologiile de informare și comunicare noi apărute, asigurarea accesului la toate sursele de informație pentru toți cei care o solicită capătă noi dimensiuni. Rolul bibliotecilor publice în aceste condiții devine și mai important, ele fiind percepute drept locuri în care informația și cunoștințele umane circulă liber și sunt oferite tuturor. Astfel, bibliotecilor publice, ca instituții infodocumentare, le revine un rol esențial

în dezvoltarea educațională și culturală a membrilor comunității și a indivizilor în parte. Considerându-se poartă locală de acces la informație, biblioteca îndeplinește rolul fundamental necesar învățării la toate vârstele vieții, fiind mediator între informație și utilizator. Schimbările produse în societate au transformat Societatea Informațională în una mai modernă, mai captivantă, și au determinat instituțiile infodocumentare să-și modifice atitudinea față de utilizatori, metodele de lucru și oferirea de servicii noi, menite să asigure o asistență informațională calitativă, operativă și profesionistă.

Au existat mai multe premise care au condiționat utilizatorii, membrii comunității să conștientizeze faptul că este nevoie de ceva mai mult decât a citi și a scrie:

- Revoluția informațională a contribuit la necesitatea de a avea abilități necesare pentru a accesa și utiliza informația disponibilă într-o multitudine de surse, pe o varietate mare de suporturi.
- Revoluția tehnologică a adus cu sine reguli și constrângeri proprii, care necesită dobândirea unor competențe specifice: „Orice tehnică nouă cere o lungă inițiere, într-un limbaj nou” (J.C. Carriere);
- Transformările tehnologice necesită din partea utilizatorilor posesia abilităților de gândire critică, de identificare, accesare și selectare a informației.
- Lărgirea accesului la tehnologii nu a condus la optimizarea nivelului de educație în cultura informației.
- Conștiința critică a tinerilor nu are nivel ridicat ca și abilitățile lor digitale.
- Deseori utilizatorii au o slabă înțelegere a propriilor nevoi de informare.

Aceste premise au contribuit la apariția și dezvoltarea conceptului de *cultură a informației* la nivel mondial.

Încă în anul 1996, în cadrul Forumului statelor membre ale Uniunii Europene și ale țărilor din Europa Centrală și de Est, desfășurat la Praga, a fost confirmat faptul că Societatea Informațională s-a schimbat, evoluând în timp și necesită aplicarea unor servicii și activități noi, bazate pe tehnologii informaționale moderne apărute în economie, administrație publică, viața socială și culturală, în care informația, comunicarea și cooperarea devin mai democratice. Apar noi concepte, noțiuni, proceduri, instituții, cum ar fi documentele electronice, internetul, accesul deschis, serviciile online, bibliotecile electronice și virtuale, centrele de informare și documentare, de învățământ la distanță.

Una din caracteristicile de bază ale informației ține de faptul că ea se acumulează nu doar în format tradițional, dar și electronic. Tehnologiile de informare și comunicare contribuie nu doar la acumularea de noi surse de informație în format electronic, dar și pretind la asigurarea unui nou nivel de localizare, accesare, selectare, evaluare, utilizare și răspândire a ei. În aceste condiții asigurarea accesului la resursele informaționale netradiționale pen-

tru utilizatori a ajuns a fi una din sarcinile de bază ale deservirii informaționale. Toate aceste schimbări au devenit un avantaj, o facilitate pentru cercetători, studenți, cadre didactice, liceeni, elevi, care în procesele de cercetare, studiere, lecturare au recurs și la utilizarea surselor informaționale în format electronic, ele fiind mai actuale. Dar, împreună cu aceste schimbări, produse în societate, au apărut și probleme ce țin de posesia unor competențe și abilități specifice, menite să contribuie la facilitarea accesului la informație, utilizând noile tehnologii de informare și comunicare, care au fost și sunt puțin cunoscute pentru marea majoritate a utilizatorilor. Se consideră că aceste competențe constituie factorul-cheie în educația pe parcursul întregii vieți, fiind primul pas spre realizarea scopurilor educaționale. Dobândirea și dezvoltarea lor în permanență ajută pe cei interesați să meargă în pas cu timpul, presupunând deținerea sau stăpânirea unei culturi a informației, componentă esențială a educației în general și, totodată, o artă privind studierea metodelor de localizare, accesare, evaluare și utilizare a informației. Competențele privind subiectul în cauză reprezintă prima etapă în realizarea scopurilor educaționale ale cetățenilor. Cercetătorul american Paul Zurkowski a fost primul care a folosit noțiunea de „cultura informației”, afirmând că persoanele cu abilități în domeniul informării sunt „oameni instruiți în scopul de a aplica resursele informaționale la locul de muncă”. Însă cea mai bună definiție a conceptului de „cultură a informației” a fost dată de *American Library Association/ALA* (Asociația Bibliotecarilor Americani). Conceptul presupunea că „pentru a avea o cultură a informației, o persoană trebuie să conștientizeze nevoia de informație, să o poată localiza, evalua și utiliza eficient. Indivizii cu o cultură a informației sunt cei care au învățat cum să învețe”. Definiția dată s-a dovedit a fi cea mai utilizată variantă în acea perioadă, potrivit ei „cultura informației” reprezintă un set de abilități care necesită din partea indivizilor să conștientizeze când sunt necesare anumite informații și să aibă capacitatea și abilitatea de a accesa, a evalua și a utiliza

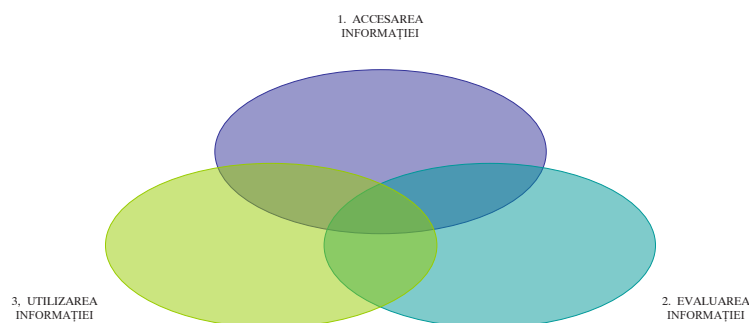
informații, oferite de o varietate de surse pe toate suporturile. Se specifică că persoana care deține competențe de „cultură a informației” este capabilă să îndeplinească toate cerințele enumerate anterior. Au fost date și alte definiții de ordin general privind noțiunea de „cultură a informației”, cele mai importante fiind declarate și proclamate la forurile internaționale importante: „Cultura Informației cuprinde cunoașterea propriilor preocupări și nevoi de informație și capacitatea de a identifica, localiza, evalua, organiza și a crea, folosi și comunica informația în mod eficient” (*Declarația de la Praga*, 2003).

Cultura informației este bazată pe unele

standarde internaționale, stabilite de IFLA, care se sprijină pe practicile și experiențele internaționale și sunt grupate în cadrul celor trei componente de bază ale ei: accesarea, evaluarea și utilizarea informațiilor. Fiecare dintre acestea are o anumită semnificație:

- *accesarea informațiilor* (Utilizatorul trebuie să acceseze rațional și eficient informația.);
- *evaluarea informațiilor* (Utilizatorul trebuie să evalueze critic și competent informația.);
- *utilizarea informațiilor* (Utilizatorul trebuie să folosească în mod corect și creativ informația).

Diagrama nr. 1. *Componente ale culturii informației*

Primele standarde au fost elaborate cu mult timp în urmă, în continuare le prezentăm în ordine cronologică:

1988 – „Standarde pentru cultura informației la elevi” (AASL – Asociația Americană a Bibliotecilor Școlare).

1999 – „Modelul celor șapte piloni” (SCONUL – Societatea bibliotecilor colegiilor naționale și universitare).

2000 – „Standarde pentru competențe de cultura informației în învățământul superior” (ACRL – Asociația Bibliotecilor de Colegii și Cercetare).

2002 – Manifestul „Standarde pentru cultura informației în învățământul superior” (Mexic, întrunirea privind determinarea competențelor informaționale).

2006 – „Linii directoare pentru cultura informației și instruirea pe parcursul întregii vieți” (IFLA).

În Republica Moldova, în Legea cu privire la biblioteci nr 160 din 20 iulie 2017,

articolul 5, punctul *d*, este stipulat că bibliotecile sunt instituțiile care contribuie la promovarea alfabetizării și culturii informației, a lecturii și a educației non-formale. Deci, vedem că ceea ce ține de cultura informației este reglementat prin lege, fapt care semnifică că acestui subiect i se acordă o importanță majoră. Bibliotecarilor le revine un rol important în asigurarea „culturii informației”, fiind membri ai comunității educaționale și specialiști în domeniul activității cu informația. Folosind capacitățile lor creative și posibilitățile profesionale, ei contribuie activ la procesul educațional, ajutând liceenii, studenții, cadrele didactice, cercetătorii în aspirațiile lor de acumulare, perfecționare, cultivare a deprinderilor și abilităților, cunoștințelor și valorilor, necesare pentru a continua studiul pe parcursul întregii vieți.

Ca instituții infodocumentare, bibliotecile au fost printre primele care au înțeles

importanța promovării conceptului de „cultură a informației” și a nevoii de dobândire și dezvoltare a unor competențe specifice pentru toți utilizatorii, care treptat au devenit indispensabile. Fiind asociată mult timp aspectelor ce țin de cunoașterea mijloacelor tehnice de informare și comunicare (computerul, programe, aplicații), cultura informației a evoluat în timp și a ajuns a fi mult mai complexă. Este foarte important pentru fiecare utilizator care frecventează biblioteca să înțeleagă motivul sau necesitatea în posedarea unor competențe sau abilități care sunt de mare ajutor în prezent și facilitează orientarea în universul informațional și accesul la resursele informaționale atât tradiționale, cât și electronice. De asemenea, în raportul informație–bibliotecă–utilizator rolul esențial îl are bibliograful de referință, el fiind mediatorul și contribuind în fiecare zi la instruirea utilizatorilor în vederea dobândirii unor competențe specifice, care la rândul lor ajută la creșterea nivelului de cultura informației. Dacă luăm în considerare faptul că, odată ce trăim într-o societate dezvoltată, în care informația pentru fiecare individ este importantă pentru cercetare, studiere, cunoaștere, adaptarea rapidă la tot ceea ce e nou devine o prioritate.

În cadrul mai multor foruri, au fost stabilite caracteristicile de bază ale societății informaționale și ale societății cunoașterii în care trăim astăzi:

- Informația și cunoștințele sunt baza dezvoltării și transformării societății. Cel care deține informația deține și puterea.
- Tehnologiile de informare și comunicare se dezvoltă mult mai rapid, fapt care a dus inevitabil la conștientizarea de a le studia, a le cunoaște, pentru a le putea utiliza.
- Dezvoltarea și educația continuă a tuturor membrilor comunității constituie condiția de bază pentru a reuși, a avea succes și a contribui la schimbări în societate.
- Pentru fiecare individ este important să dețină competențe de a identifica, a accesa și a utiliza etic și eficient informația de care are nevoie.

Toate aceste schimbări au urgentat procesul de modernizare a instituțiilor bibliotecare și de introducere a noilor forme și

metode de lucru pentru utilizatori.

Pe lângă metodele tradiționale de lucru, în mod inevitabil, au apărut forme și metode noi în activitatea cotidiană, condiționate de noile necesități în raport cu schimbările produse în toate domeniile, îndeosebi modernizarea rapidă și dezvoltarea TIC. Lipsa de competențe specifice în cazul dat afectează accesul la informație. În aceste situații create, bibliotecile devin parteneri în promovarea accesului la informația tradițională și la informația în format electronic și contribuie la dobândirea și dezvoltarea competențelor de cultură a informației, care, la drept vorbind, sunt destul de modeste. Dacă utilizatorii tineri, în mare măsură, au cunoștințe suficiente în ceea ce privește posedarea competențelor digitale, apoi utilizatorii vârstnici sunt rămași în urmă la acest capitol. Dar numai competențele digitale nu sunt îndeajuns pentru deținerea competențelor de cultură a informației, care sunt mult mai complexe și presupun următoarele abilități:

- Cultura informației presupune cunoașterea surselor de informație tradiționale și în format electronic.
- Cultura informației înseamnă capacitatea de a identifica, accesa, selecta, evalua, utiliza informația.
- Studentul educat informațional selectează rațional și eficient informația, o poate evalua, utiliza, organiza și transmite mai departe.
- Utilizatorul învață a gândi și evalua critic și competent informația, o utilizează etic, corect și creativ.
- Utilizatorii cunosc strategiile de culegere a informației, știu să selecteze, să sintetizeze și să prezente informația într-o formă nouă, contribuind la rezolvarea problemelor reale din viață.
- Utilizatorii dețin competențe digitale care se dovedesc a fi indispensabile. Competențele digitale oferă utilizatorului oportunitatea de a accesa și a utiliza informația în format electronic, care este mai actuală și mai eficientă pentru studii, cercetări.

Această listă ar putea fi prelungită, deoarece există mai multe competențe ce țin de cultura informației.

Pornind de la necesitățile și interesele utilizatorilor, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în cadrul secției Asistență informațională, de mai mult timp activează serviciul Dezvoltarea competențelor de Cultură a Informației, prestat în sprijinul utilizatorilor și orientat spre dobândirea și dezvoltarea competențelor de cultură a informației. Activitatea angajaților acestei secții este condiționată de toate schimbările care s-au produs în societate, îndeosebi de modernizarea tehnologiilor care afectează căile de acces la informație, cunoștințe. În această situație, bibliotecarii de referință au devenit parteneri importanți în promovarea culturii informației, a accesului la informație, indiferent de formatele în care se găsesc, și în oferirea serviciilor și programelor care corespund necesităților de informare. Conform activităților realizate pe baza interviurilor individuale și în grup, a investigațiilor, a analizei necesităților utilizatorilor efectuate, în scopul identificării cunoștințelor lor în localizarea, accesarea, selectarea surselor de informație pe toate suporturile, s-a constatat că marea majoritate a utilizatorilor care frecventează biblioteca se confruntă cu dificultăți la acest subiect, ceea ce a determinat organizarea acestui serviciu, scopul final al căruia a fost asigurarea dobândirii și dezvoltării unor competențe și abilități de cultură a informației. Angajații secției rămân a fi persoanele care ghidează utilizatorii permanent în localizarea, accesarea și utilizarea informației, în folosirea tehnologiilor de informare și comunicare, în accesarea bazelor de date, a repozitoriilor instituționale. În acest context crește evident nevoia de consultare și orientare continuă a utilizatorilor. Bibliografii din Sala de Referințe, la rândul lor, pentru a face față provocării timpului, s-au adaptat treptat noilor cerințe și sunt primii care ajută persoanele care frecventează biblioteca, fiind intermediarii dintre sursele informaționale și utilizatori. Sunt oferite mai multe posibilități de identificare și căutare a informației prin utilizarea tuturor surselor de informare atât tradiționale, cât și moderne.

Obiectivele serviciului derivă din scopul propus inițial și, în linii generale, cuprind următoarele:

- familiarizarea utilizatorilor cu componentele de bază a culturii informației;
- instruirea utilizatorilor în dobândirea și dezvoltarea competențelor de identificare, accesare, selectare și utilizare a informației;
- instruirea utilizatorilor în dobândirea și dezvoltarea competențelor de evaluare critică, comparativă, etică și eficientă a informației, transformând-o în cunoștințe;
- instruirea utilizatorilor privind familiarizarea cu toate tipurile de resurse informaționale tipărite și în format electronic;
- instruirea utilizatorilor în dobândirea și dezvoltarea competențelor și abilităților digitale, a culturii digitale, definită drept cultură adecvată pentru era internetului;
- instruirea utilizatorilor privind utilizarea criteriilor de evaluare a informației: autoritatea care emite informația, veridicitatea ei, valoarea ei reală, actualitatea etc.;
- dezvoltarea parteneriatelor cu instituțiile de învățământ din oraș în vederea participării studenților, liceenilor la instruirile organizate privind cultura informației; De asemenea utilizatorii bibliotecii, care frecventează Sala de Referințe sunt instruiți și în ce privește:
  - orientarea în spațiile și colecțiile bibliotecii;
  - formarea deprinderilor de utilizare a instrumentelor tradiționale și netradiționale de căutare a informației;
  - familiarizarea cu Bazele de date oferite Bibliotecii Naționale prin intermediul Consorțiului REM;
  - familiarizarea utilizatorilor cu Baza de date (MoldLex);
  - familiarizarea utilizatorilor cu Repoziitoriile Instituționale ale instituțiilor superioare de învățământ și instruirea privind accesarea și utilizarea lor;
  - instruirea bibliografică privind întocmirea listelor de referință bibliografică;
  - familiarizarea utilizatorilor cu cele mai solicitate motoare de căutare a informației în mediul online, cu aplicațiile online;

- familiarizarea utilizatorilor cu resurse educaționale deschise;
- familiarizarea utilizatorilor cu Microsoft Office (*Word, Excel, Power Point*).

Serviciul de dobândire și dezvoltare a competențelor este prestat individual sau în grup pentru mai multe categorii de vârstă, interesate în dobândirea și dezvoltarea competențelor de cultură a informației. Din grupul țintă fac parte liceenii, studenții anului I de la instituții superioare de învățământ, studenții anului I de la colegii, profesorii, cadrele didactice, bibliotecarii, pensionarii.

Serviciul își desfășoară activitatea cu o periodicitate lunară, fiind utilizate mai multe forme și metode de lucru cu utilizatorii: lecții teoretice, instruire practică, prezentări, lucru în echipă, lucru individual, iar cei care beneficiază de instruire dobândesc competențe și abilități necesare de cultură a informației. Posedarea acestor competențe sporesc calitatea proceselor de studiere și cercetare și capacitatea utilizatorilor de:

- a identifica sursele necesare de informație, a le accesa, selecta, evalua, utiliza și transforma în cunoștințe;
- a determina cum e mai bine să acceseze sursele de informație, care este modul mai convenabil de căutare (simplu, avansat), după ce criterii se caută sursa (titluri, cuvinte-cheie, limbă, țară, anul editării etc);

- a aprecia informația autentică, veridică, care prezintă interes, și a o extrage;
- a selecta informația și a o raporta la cercetarea bibliografică pe care o realizează și a întocmi o listă bibliografică;
- a ierarhiza informația în funcție de utilitate și a o grupa după criterii de necesitate (subiecte, tip, limbă);
- a înțelege importanța informației selectate, a decide utilizarea ei în funcție de scopul urmărit, a redacta, a consuma și a răspândi mai departe;
- a se iniția în respectarea regulilor etice de utilizare a informației, a evita plagiatul;
- a se familiariza cu Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe (îndeosebi cu posibilitatea efectuării unei copii conform legii).

Importanța subiectului privind dobândirea și dezvoltarea competențelor de cultura informației este indiscutabil, instruirile fiind solicitate, apreciate și binevenite pentru toți. Angajații secției Asistență informațională sunt satisfăcuți de faptul că foarte mulți utilizatori sunt interesați de subiectul ce ține de cultura informației și sunt receptivi la invitațiile privind instruirile. De asemenea, ei sunt disponibili pentru toți cei care doresc să-și formeze și să-și dezvolte competențe specifice de cultură a informației.

Referințe bibliografice:

1. CORGHENICI, Ludmila. Cultura informației în contextul Declarației de la Lyon (IFLA, 2014). In: Revista ABRM. 2014, nr. 1, pp. 5-6.
2. CORGHENICI, Ludmila. Cultura informațională în contextul promovării învățării permanente și a incluziunii sociale. In: Magazin bibliologic. 2010. nr. 1/2, pp. 56-61.
3. LANDOY, Ane. Provocările culturii informației în bibliotecile universitare din Republica Moldova. In: Magazin bibliologic. 2017, nr. 1-2, pp. 77– 81.
4. LANDOY, A., REPANOVICI, A., GHINCULOV, S., CHERADI, N. Provocările culturii informației în bibliotecile universitare din Republica Moldova. In: Magazin bibliologic. 2017, nr. 1-2. pp. 77-81.
5. LAU, Jesús. Linii directoare privind cultura informației și instruirea de-a lungul întregii vieți. Chișinău: Gunivas, 2010. ISBN 978-9975-4070-2-1.
6. REPANOVICI, Angela. Ghid de cultura informației. București: Asociația Bibliotecarilor din România, 2012. ISBN 978-973-85962-9-0.
7. VĂTĂMANU, Maria. Cultura Informațională în contextul Programului UNESCO „Informația pentru toți”. In: Magazin bibliologic. 2010, nr. 1- 2, pp. 62-66.